

djeljivanja zemljišnog posjeda španjolskim kolonistima zajedno s njegovim stanovnicima. Tu praksu Las Casas smatra ne samo dijametralno oprečnom kršćanstvu, nego također naravnom pravu kako je formulirano u djelu Tome Akvinskoga. U daljem izlaganju autor prikazuje formalnu i sadržajnu strukturu Las Casasove rasprave da bi se na kraju usredotočio na analizu međusobnog odnosa vladara i podložnika, odnosno naroda koji se definira kao zajednica slobodnih ljudi. Narod je, prema španjolskom dominikancu, izvor (*causa efficiens*) i svrha (*causa finalis*) vladara kojega je glavna zadaća ostvaraj zajedničkog dobra (*bonum commune*).

Treće, zaključno, poglavlje polazi od rezultata dvaju prethodnih poglavlja te ih najprije stavlja u povijesni kontekst španjolske kolonijalne politike. Reagirajući protiv te politike, Las Casasova teološko-politička teorija ne oslanja se samo na mjerodavne teoretičare prava, nego, osobito — to autor ponovno ističe — na djelo Tome Akvinskoga koje ponekad izričito citira, gdje kad implicitno usvaja (ponajviše kad je riječ o pravедnosti), a katkad se udaljuje od njega, posebno kad utire nove putove razumijevanja naravnog prava o odnosu između vladara i naroda, što je središnja tema rasprave španjolskog dominikanca. Ta novost naročito dolazi do izražaja u određenju ključnih pojmova rasprave kao što su vlada–vlast (*potestas*) i sloboda (*libertas*) naroda, narodni suverenitet i pravo naroda na otpor protiv tiranske vlasti koje seže do prava na nasilno uklanjanje tiranina.

Eggenspergerovu doktorsku disertaciju pisanu kristalno jasnim jezikom i suvislim izlaganjem svesrdno preporučujemo svima koji se u nas bave epohalnim djelom Bartula de Las Casasa, navlastito onima koji ga poznaju samo po njegovu dosad jedinom prevedenom djelu na hrvatski *Kratko izvješće o uništenju Indijâ* (izd. Glubus, Zagreb, 1982.).

Tomo VEREŠ

Alojz JEMBRIH, *Kazimir Bedeković (1727–1782). Teološki, filozofski i dramski pisac 18. stoljeća*, Beč–Ludbreg–Varaždin–Zagreb, 2001. Tiskara Varteks, Varaždin, str. 657.

Objavljena knjiga prof. dr. sc. Alojza Jembriha vrijedan je kulturni spomenik Kazimiru Bedekoviću — isusovcu, profesoru, piscu i kanoniku, te nedovoljno poznatom latinistu sjeverne Hrvatske 18. stoljeća. Poglavarstvo grada Ludbrega s pravom je potaklo izdavanje ove monumentalne knjige o Kazimiru Bedekoviću jer se rodni Sigetec, koji je Kazimirov otac Baltazar kupio 1719., nalazi u blizini Ludbrega. Sačuvan je i kupoprodajni ugovor, pisan na lijepom kajkavskom, koji je također objavljen u ovoj knjizi.

Autor na početku monografije daje prikaz Bedekovićeve prisutnosti u povijestima hrvatske književnosti te u isusovačkim biobibliografskim leksikonima i u domaćim enciklopedijama. Zanimljivo je spomenuti, kako autor ističe, da najviše začuđuje najnovija Hrvatska enciklopedija (sv. 2, Zagreb, 2000., str. 13) gdje se ukratko navode sva imena članova plemićke obitelji Bedeković–Komorski. Navodi se npr. kanonik Nikola (1660.–1733.) te nadodaje da je bio župnik u Kašini i Obrovcu, kao i rektor Hrvatskog kolegija u Beču, premda je tu dužnost obnašao samo godinu dana (1702/1703.) Zatim se odmah samo kratko napominje: »... te isusovac Kazimir (1727.–1782.)«. Doista je paradoksalno da se spominju dva Nikolina župnikovanja i jednogodišnje rektorovanje, a Kazimir je tu dužnost obnašao 4 godine (1778.–1782.), a o tome, kao i o drugim njegovim brojnim djelatnostima, nema ni riječi.

Životni put Kazimira Bedekovića prikazan je u ovoj monografiji veoma opširno (str. 31–80). Kazimir se rodio u već spomenutom mjestu Sigetec godine 1727., a smrt ga je zatekla u Beču 1782. u 56. godini života. Autor ističe da je Ka-

zimir bio na školovanju u isusovačkoj gimnaziji u Zagrebu (1740/1741.) te stanovao u isusovačkom plemićkom konviktu sv. Josipa koji je ujedno nudio smještaj siromašnim dacima. Današnji Isusovački (Jezuitski) trg privlači pozornost mnogih, a posebno se ističe akademska crkva sv. Katarine kojoj je s desne strane zgrada isusovačke gimnazije, a s lijeve strane isusovački kolegij koji danas služi kao izložbeni prostor s neadekvatnim nazivom »Klovićevi dvori« (Klović, naime, niti je bio isusovac, niti je ikad živio u Zagrebu). Lijevo od kolegija nalazi se najprije vrt, a onda i lijepa zgrada plemićkog konvikta u kojoj su danas dvije gimnazije. Tu je boravio Kazimir kao đak petog razreda ili poetičar. Iduće školske godine, tj. 1741/1742. nalazimo ga u Varaždinskom kolegiju i gimnaziji kao đaka šestog razreda ili retoričara. Odatle je pošao u Beč i 14. listopada 1742. u 16. godini života stupio u isusovački novicijat.

Zanimljivo je da je prigodom egzaminacije, tj. ispita kandidata za primanje u novicijat, svakom Hrvat u bilo postavljeno pitanje je li spreman poslije studija živjeti i djelovati u Hrvatskoj i propovijedati hrvatski. Naime, Austrijska provincija dobivala je najveći broj hrvatskih kandidata i pastoralno je vodila brigu za Sjevernu Hrvatsku i Podunavlje, sve do Erdelja. Austrijska je provincija također osobljem pomagala Rimskoj provinciji koja se brinula za Dubrovnik i zaleđe, te Mletačkoj provinciji koja se brinula za Rijeku, Split i okolicu.

Poslije dvogodišnjeg novicijata za Bedekovića je slijedio trogodišnji studij filozofije u Beču gdje je stekao titulu »magister«. Zatim je djelovao najprije u Varaždinskom, a potom i u Zagrebačkom kolegiju. Slijedio je studij teologije u Trnavi (1751.–1755.) gdje je postigao doktorat iz teologije. Nakon toga je poslan u Bansku Bistricu gdje je obavio završni dio isusovačke formacije, tzv. treću probaciju. Sljedeće četiri godine (1757.–1760.) nalazimo ga u Zagrebu kao pro-

fesora logike i metafizike. Tu je i tiskao dva filozofska djela: o prvom Newtonovom zakonu govori *Exercitatio philosophica in primam Newtoni regulam* (1758.), a o nesigurnosti znanosti *Tractatus de incertitudine scientiarum* (1759.). I o Kazimirovu filozofsko-teološkom opusu autor ove monografije govori na str. 83–99. Kazimir je god. 1760/61. predavao na Isusovačkom sveučilištu u Trnavi, potom u Györu (Đur) te naposljetku od 1771. do 1773. u Zagrebu. Te godine ukinut je Isusovački red i Kazimir Bedeković je primljen u zbor zagrebačkih kanonika. U toj časnoj službi proživio je pet godina (o tome se govori na str. 103–112) u zagrebačkoj kanoničkoj kuriji na Kaptolu 14. Od godine 1778.–1782. bio je rektor Hrvatskoga kolegija u Beču. Prije povratka u Zagreb pobrinuo se da mu Kaptol odobri sredstva da na Kuriji podigne prvi kat. To je uspio i učiniti. U kuriju se međutim nikad nije vratio, budući da ga je smrt zatekla posljednjeg dana njegove rektorske službe kad mu je već doputovao nasljednik.

Kazimir se istakao i kao pisac drama. To je najprije drama o Josipu egipatskom pod naslovom *Joseph*, koju je napisao na latinskom jeziku još u Zagrebu u čast posvete biskupa Galjufa 14. veljače 1773., a koju je tiskao u Beču god. 1778. Slijedi zatim knjiga *Collegii Croatici Viennensis Hillaria ante Cineres* (str. 125), što zapravo znači *Veseli pokladni igrokazi Hrvatskog kolegija u Beču*. Tu se nalaze Bedekovićeve drame *S. Bernardus* i *S. Justinus* koje se svrstavaju u uobičajenu isusovačku kazališnu djelatnost onoga doba. U tom smislu zanimljivo je poglavlje »Na tragu školske isusovačke drame u Zagrebu i Varaždinu« u kojem autor daje popis svih predstava koje su se igrale u Zagrebu i Varaždinu u vrijeme Bedekovićeve školovanja i profesorskog djelovanja (str. 149–172). Autor donosi dramu *Josip* i u suvremenom hrvatskom prijevodu, a *Sv. Bernarda* u preslici latinskog originala i kajkav-

skog prijevoda koji je priredio i tiskao godine 1815. svećenik Josip Vračan, tadašnji profesor latinskog jezika u Varaždinu. Tu je i transkripcija toga kajkavskog prijevoda kao i mali rječnik. Autor donosi dramu *S. Justinus* samo u latinskoj preslici. Od Bedekovićevih teoloških spisa treba spomenuti njegovu knjigu *Sermones ad suos in theologia auditores — Propovijedi svojim slušačima teologije* koju je tiskao u Beču godine 1779. Iz tog djela autor donosi samo nekoliko oglednih propovijedi u pretisku.

Ova knjiga završava sadržajem na hrvatskom, njemačkom i engleskom jeziku. Tu se može naći i bogata literatura (str. 625–634). Osim toga, autor donosi i popis izvora; ilustracija i karata, a ne zaboravlja ni spomenuti one koji su mu omogućili korištenje izvora, donosi tri stranice kratica te na posljetku indeks osobnih imena (str. 641–649). Pri kraju će čitatelji moći naći i bilješku o autoru ove knjige (str. 651–653).

Kazimir Bedeković posvetio je Bogu i Crkvi svoj plodan život, i to 31 godinu u Družbi Isusovoj, a preostalih 9 godina kao zagrebački kanonik. Autor piše i o njegovoj smrti koja ga je, kao što smo rekli, zatekla zadnjeg dana njegove rektorske službe u Beču godine 1782., kao i o njegovom sprovodu prema propisima cara Josipa II.

Ova knjiga je doista vrijedan prilog jer donosi najpotpuniji prikaz Bedekovićeve života i rada te pretiske njegovih djela. Ona međutim može biti i stvaralački poticaj da se i o drugim našim nedovoljno poznatim velikanima prirede slična djela.

Vladimir HORVAT

Dan Siluan, *Bog iza rešetaka*, (s njemačkog prevela Ljerka Jovanov), Zagreb, FTI DI 2001., str. 184.

Bog iza rešetaka je ispovijest čovjeka koji je život započeo kriminalom da bi na kraju završio u monaškoj ćeliji. To je

zapravo izvještaj o djelovanju Božjeg milosrđa čija čuda ne mimoilaze ni najgora mjesta na zemlji, pa tako ni zatvore. Autor kroz devetnaest poglavlja iznosi vlastitu sudbinu — uzdizanje iz dubina straha i krivnje, promašenosti i nesreće po kajanju, obraćenju i molitvi koje su pratile njegovo slikanje ikona.

U uvodnim poglavljima pisac iznosi povijest vlastitog traženja smisla i sreće koje je bilo obilježeno boravkom po maloljetničkim zatvorima, propalim pokušajima braka i rada u policiji što je neslavno završilo provalama, ranjavanjem, otmicom i smrću jedne osobe što je piščevu kriminalnu karijeru definitivno okončalo u obliku višegodišnje zatvorske kazne.

U pokušaju da osmisli predstojeći boravak u zatvoru, želio se baviti ručnim radom, bilo keramikom ili modelarstvom, no njegova je molba bila odbijena, ali mu je zauzvrat bilo dopušteno slikanje. Kako je u zatvoru naišao na knjižicu zanimljiva naslova koje ga je upućivalo na slikanje ikona, odlučio se pozabaviti time. Tada započinje njegov mukotrpan put samoukog slikara ikona što će biti kasnije okrunjeno i samostalnim izložbama. Autor je na razne načine pokušavao poboljšati i usavršiti svoju tehniku, služeći se udžbenicima na koje je nailazio i trudeći se upoznati što više slikara ili poznavatelja ikona koji su mu se na tom području činili mjerodavnima.

U njegovu osobnom je razvoju bila odsudna molitva koja je bila zahtijevana u tradiciji klasičnog slikanja ikona, kao jedini uvjet stvarnog napretka i svladavanja svih zapreka na koje je samouki slikar neprestano nailazio. Ono što mu bez molitve vlastitim snagama nije nikako uspijevalo, s moltvom mu je uspijevalo upravo na čudesan način. Premda nikad, unatoč svoj kriminalnoj prošlosti, nije potpuno zamrla njegova vjera u Boga, plamičak koji jedva da je tinjao sad se počeo rasplamsavati upravo na čudesan način, jer je on sam bez ikakvog učitelja ili nekakve stručne podrške uspio